

Indhold

Forord 7

KAPITEL 1 **Politik: Et broget og kontant fænomen** 9
Bogens temaer 11

KAPITEL 2 **Systemanalyse:**
Politik som fordeling af værdier 19
Faste adfærdsmønstre er systemer 20
Fordeling af værdier på alles vegne 22
Det politiske system og dets omgivelser 29
Diskussion 33

KAPITEL 3 **Marxisme og skillelinjeteori:**
Politik som konflikt mellem sociale grupper 40
De sociale klasser 41
Politik som stat og klasser 44
Stat og skindemokrati 45
Stein Rokkan: en historisk-sociologisk
konfliktteoretiker 47
Diskussion 56

KAPITEL 4 **Diskursanalyse:**
Politik som fortolkningsstrid 67
Aktører er konstruktører 68
Sproget gør virkeligheden tilgængelig 70
Hvad er en diskurs? 71
Det politiske samfund 75
Diskurser forstyrres 85
Diskussion 87

KAPITEL 5 **Jürgen Habermas:**

Politik som drøftelse af fælles løsninger 92

Sproget forpligter 93

Systemet: stat og marked 94

Livsverdenen: fælles forståelsesramme 95

Borgernes roller 97

Kolonisering 98

Den borgerlige offentlighed 100

Politik: stat og offentlighed 108

Diskussion 111

KAPITEL 6 **Nyinstitutionel teori:**

**Politik som samspil mellem regler
og målrettet adfærd** 117

Sociologisk institutionalisme 118

Rationel institutionalisme 122

Historisk institutionalisme 134

Diskussion 140

KAPITEL 7 **Værdier i politik** 145

Kollektive beslutninger 146

Legitimitet som energikilde 152

Offentlighed og almeninteresse 153

Magtkamp og fornuft 155

Politisk autoritet 156

Litteratur 158

Stikordsregister 166

Forord

Min egen interesse for emnet politik går en del år tilbage og hænger naturligt sammen med, at jeg både er uddannet i statskundskab og ansat som medarbejder ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet. På grunduddannelsen gjorde forelæsningserne i idéhistorie om Niccolò Machiavelli og Thomas Hobbes varigt indtryk på mig. Det er formentlig disse to tænkere, der har givet inspiration til de fleste menneskers umiddelbare opfattelse af politik. Fra Machiavelli kommer den opfattelse, at politik og moral intet har med hinanden at gøre. Politik er et kynisk magtspil. Hobbes tegner derimod et klarere billede af den moderne stat. Hans sammenkædning af politik med offentlige myndigheds skabelse af lov og orden er idéhistorisk skelsættende. Denne bogs forskellige kapitler diskuterer de styrker og svagheder, der knytter sig til Machiavellis og Hobbes' arvtagere. Nogle teoretikere, især marxister og diskursanalytikere, fortsætter i Machiavellis fodspor. Andre teoretikere hævder, at Hobbes har ret i, at politiske processer også skaber orden og stabilitet. En helt tredje opfattelse er, at politik ikke kan reduceres til magt, hvilket Machiavelli og Hobbes for så vidt begge gør.

Interessen for politikbegrebet er endvidere blevet holdt ved lige af mange års undervisning på uddannelsens grundforløb i almen og sammenlignende statskundskab (også kaldet komparativ politik). Ofte er det studerende, der ikke alene vækker, men også fastholder interessen for vigtige begrebsafklaringer. De svar, de studerende får, er heller ikke altid lige gennemtænkte. Og talrige studerende har rejst spørgsmålet:

8 POLITIK I DET MODERNE SAMFUND

Hvordan skal politik defineres, og hvorfor på én måde frem for en anden? Desværre findes der heller ikke en nyere dansksproget fremstilling, der besvarer disse spørgsmål.

Det er mit håb, at det foreliggende arbejde kan tilvejebringe nogle af de svar, der er behov for. Bogen henvender sig derfor overvejende til studerende og forskere inden for statskundskaben. Men den vil også kunne være til nytte for enhver sociolog, økonom, psykolog eller historiker, der søger viden om aktuelle synsvinkler på den politiske virkelighed. Politik er et fænomen, der i varierende grad forekommer inden for alle samfundsvidenskabens studiefelter.

Bogen behandler et antal perspektiver, der alle har stor betydning inden for statskundskaben. Den skildrer en alsidig drøftelse, der startede i 1950'erne. På daværende tidspunkt tog mange udgangspunkt i den opfattelse, at politik er bestemte typer adfærd. Dette adfærdsperspektiv vandt ikke almindelig hævd. I dag vil mange forbinde politik med institutioner. Andre hævder, at politik er en sproglig konstruktionsproces, der enten vedrører skabelse af konfliktrelationer eller forsøg på at fjerne konflikt. I det hele taget er politikdiskussionen endvidere knyttet sammen med den til stadighed relevante struktur/aktør-relation: Sætter de sociale og institutionelle strukturer snævre rammer for den politiske aktivitet – eller har de politiske aktører vide muligheder for at gennemføre deres målsætninger?

Flere venner og kolleger fortjener tak for at have taget sig tid til at kommentere problemstillingerne eller store dele af manuskriptet. Det gælder staben i instituttets sektion for dansk politik, men især: Peter Munk Christiansen, Jakob Linaa Jensen, Kristian Kindtler, Carsten Bagge Laustsen, Jørn Loftager og Per Mouritsen. Min sekretær, Helle Bundgaard, har nok en gang bistået med fortrinlig assistance i den afsluttende redigeringsfase. Også min studentermedhjælp, Julie Elisabeth Nilsson, har bidraget med skarpsindige kommentarer og indsamling af materiale. Akademisk Forlag har med sikker hånd udført opsætning mv. Og redaktør Andreas Bonnevie bestøvede også denne gang processen med psykologisk ro. Alle mangler er naturligvis mit eget ansvar.

Marts 2008

Jens Peter Frølund Thomsen